

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 yanvar (Cümə axşamı günü) tarixli 95-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

FİTNƏLƏR
QARŞISINDA

Hökumətimizin və Müttəfiqlər ordusu komandanı general Tomsonun tədbirləri sayəsində Andranikin vəhşiliyi dayandırıldı. Andranik “yar və ənsarına” [dostlarına və tərəfdarlarına] məktublar yazıb, “müharibə” bitdiyini elan edir...

Top və tüfəng hücumları ara verdi. Zənn edilirdi ki, bir qədər qulağımız dincələr, baş-beynimiz rahat olar, qəlbimizin təşvişi sakit olub, yorunuq əsəblərimizin sızılması dayanar.

Lakin heyhat! Bu zənni o adam edə bilər ki, daşnakların xilqəti-xüsusiyyətlərinin (özünəməxsus xilqətlərinin) təqazası [tələbi] və təbiəti-milliyətlərinin [milli təbiətlərinin] icabı [gərəyi] olan “niş” vurmaq [sancmaq] xasiyyətlərindən bixəbər ola!

Andraniklərin top və tüfəng hücumlarının arası yenincə kəsilmədi ki, bu gün özümüzü başqa növ hücumlara məruz qalmış görürük. Bu yeni hücumlar iftira və böhtan hücumlarıdır ki, daşnakların “Vperyod” qəzetasının dünnəki nömrəsi başdan-ayağa qədər bu iftira və böhtanlarla doludur.

Top və tüfəng ağzından çıxan güllələr, daşnak və əmsal ağzından çıxan söyüş və yalan sözlərə əvəz edililib. İftira, böhtan və əsassız ittihamlardan ibarət olan bu sözlər, zətan general Tomsona qarşı bir nümayişdir. Yəni, ey general Tomson! Sən ki, bizim andraniklərimizi dayandırmış və məcbur etdin, indi gör Azərbaycan müsəlmanları bizim başımıza nə oyunlar açılar, nə zülmülər edirlər. Halbuki bunun təqdiri sənə boynuna gəlir, çünki bu işdə ehmallıq edən və Azərbaycan türklərinə “cürət” verən sənəni!

Bugünkü nömrəmizdə tərcümə edilmiş olan Şuşa Erməni Komitəsi nümayəndələrinin “şikayəti”, mülahizə edildiyi üzrə, azərbaycanlıların “zülümündən” və general Tomsonun “qeydsizliyindən”dir.

Lakin zənn etmirik ki, bu “şikayətnamə” Müttəfiqlər komandası raisinə ermənilərin arzu etdiyi təsiri “bəxş” edib də “məzlumların” halına can yandırtsın. Tomsonun erməni “şikayətini” Londra məhəfilində [dairələrində] dinləməyirlər ki, inandırmaqla xalqın. Tomsonlar Qafqazdadırlar, işin içindədir. Kimin kimdən şikayət etməyə haqqı olduğunu görürlər. Görməyədirlər, andraniklərin həddini özünə bildirmədilər.

Azərbaycanın Azərbaycan Hökumətinə tapşırılmasını təsdiq etmiş olan general Tomson, Azərbaycan torpağında həman hökumətin hökm və qanunu icra ediləcəyini bilmir ki, ermənilərin “Azərbaycan Hökuməti bizi tərk-silahla məcbur edir” kimi nəhəq şikayətlərinə məhəlgüzər olsun [məhəl qoysun]. Əlbəttə, bir dövletdə ki, bir ünsür iğtişay və nizamsızlığa mail ola və bu meylini hüsusla gətirmək təşəbbüsünə silah gücü ilə girişə, bu “mağşuş” [harcmərclik yaradan] ünsürün müasdəq [rəsmi, təsdiqlənmiş] hökumət tərəfindən tə'dibə [cəzalandırılmağa] və tərk-silahla məcbur ediləcəyi təbii və qanuni bir əməldir [işdir].

Azərbaycan torpağında yaşayan ünsürlərin Azərbaycan Hökumətinə tanınması və tanımaq istəmədikdə bu əmrə məcbur edilməsi dəxi müvafiq-qanun və ədalət bir işdir ki, daşnakların “Azərbaycan Hökuməti bizi itaətə məcbur edir” deyə bu yoldakı şikayətlərinin nə qədər boş və əsassız olduğunu özü-özündən aşkar surətdə bildirməkdədir.

Guya Azərbaycan qoşunu və “müsləhət [silahlı] tatarlar” səbəbsiz olaraq erməni kəndləri üzərinə hücumlar edib, əhalini qətli qarət edirlər, deyər şikayətin dəxi ətraflı bir surətdə təhqiqa böyük bir ehtiyac vardır. Bu təhqiğin nəticəsi meydana çıxncaya qədər həman “şikayət”lərin bizim gözümdə iftira və böhtandan ibarət olacağı da dəlil və əsassız deyildir.

Daşnakların, andraniklər vasitəsilə üzərimizə atılan top və tüfəng güllələrinin dəf etməklər, bunların iftira və böhtanlarını rədd etməklə iftiranı çox asandır. Çünki ermənilər, cəngavərlikdən artıq böhtan və iftira qurmaq üstəlikli ilə məşhurdular. Odur ki, bu günə [bu cür] “danoslar” hücumuna və iftilarə “niş”inə [neşətinə, iynəsinə] qarşı qələbizimiz bir o qədər də sıxmayıb Sədinin.

“Nişi-əqrəb nə əz rə kinast
İqtizayi-təbiətiş inst”

beysi ilə mütəsəlli ola [təsəlli tapa] bilərik. Lakin bununla belə özümüzü “əqrəb”-lərdən qorumaq hər bir cəhətə borcumuzdur. Çünki bunların “niş” kin üzü ilə olsun, və təbiətlərinin iqtizası olsun, insanın canını ağrıdır və əziyyətinə səbəb olur.

Hacıbəyli Üzeyir

FƏTƏLİ XAN XOYSKİ
HƏZRƏTLƏRİNƏ

Gəncə yepiskopunun məktubu

Alişan [şanı uca] Fətəli xan!
Daimi məhəlli-iqamətini [Yaşayış yerim] olan Tiflisə gedərək, ortodoks kilsəsi və onun ruhənilərinə qarşı ibraz etmiş olduğunuz [göstərdiyiniz] lütf və iltifadın nəşi [ötrü] sizə və başında durduğunuz hökumətə ənsəmimülqəlb [səmimi-qəlbədn] təşəkküratimiqəmi [dərin təşəkkürlərim] izhar etmək cəsarətində bulunuram. Çox təəssüf edirəm ki, macalim olmadığının sızə qarşı səmimi ehtiramımı şəxsən təqdim etmək şərafından məhrum oluram.

Allah-taalanın himayəsində olmağınızı istihramla [arzu etməklə] zati-alilərinizin əbdi-mütisi [itaətkar bir qulu] varam dövletli, səadətli əfəndim.

Gəncə yepiskopu Feofilakt
21 (8) yanvar 1919.
Mətni ilə düzdür.

ŞURAYI-VÜKƏLADA
[NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Raisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinin hökumət və Parlmana qanun layihələri idxal etmək haqqındakı maruzasını dinləyərek qət edilmişdir. Qanun təsdiq edilsin.

* Maarif naziri həzrətlərinin Raisi-vükələda olan məbləğdən Bakı Realni məktəbi təmiratına pul buraxmaq haqqındakı maruzasından sonra qət edilmişdir: Kiçik Şuranın 14 dekabr 1918-inci sənə qətnaməsi mövcubincə [əsasında] Birinci Realni məktəbi təmiratı üçün 8850 rublə 35 qəpik buraxılması para, Raisi-vükələda olan məbləğdən Maarif nazirinə verilsin.

FİTNƏLƏR
QARŞISINDA

* Ticarət və Sənaye naziri həzrətlərinin xüsusi zəvət [şəxslər] ilə bağlanan müqavilənamələrin zərərindən naşi [zarar etdiyinə görə] puç edilməsi barəsindəki maruzası nəticəsində qərar verilməmişdir: Ticarət və Sənaye Nəzarətinə tapşırılsın, xüsusi zəvətlə əqd edilən [bağlanan] müqavilənamələrin həqiqi tərəflərinə diqqət edilsin. Tərəfi-müqabil müqavilənamə maddələrinə pozacaq olarsa, rəhni [təminat] xəzinə nəfəinə [keyrinə] daxil olmasın qət edilmişdir. O zəvət ki, həqiqətən zərərlər çəkmişlər, onlar barəsində xüsusi məruzələr pişnihad [təqdim] edilməlidir.

* Maliyyə naziri həzrətlərinin Bakı-İran bankı güşadı [açılması] haqqındakı maruzasını istima etdikdən [dinlədikdən] sonra işbu əlavə ilə qəbul edilməsi təhti-qərarə alınmışdır:

1. “Başqa şəhərlər” sözündən sonra “Azərbaycan Cümhuriyyəti” əlavə edilsin.

2. “Məhəllər” sözünü “Azərbaycan şəhərləri” sözləri ilə dəyişməli.

3. “Maliyyə naziri” sözündən sonra “Azərbaycan Cümhuriyyəti” sözləri əlavə edilsin.

10. “Rəsmi orqan” sözündən sonra “Azərbaycan Cümhuriyyəti” sözləri əlavə edilməlidir.

14. Maddə A. “Ruslar” sözünü “Azərbaycanlılar” kəlməsinə dəyişməli.

14. Maddə B. “Payi-səhm, qiymətli kağız” sözlərindən sonra “Azərbaycan Cümhuriyyətində həqiqi hesab edilənlər” sözlərini əlavə etməli.

14. Maddə Q. “Pul vermək” sözündən sonra “Rusiyada” sözünü “Azərbaycanda” sözü ilə dəyişməli.

14. Maddə Q. “Buraxıla bilər” sözlərindən sonra işbu sözləri “qeyddə tam təminatlısı faqət mövcud idarə əzasının [üzvlərini] ümumiyyəti-sədəsi ilə” sözləri [iddarə ilə və tam təminatlısı faqət bütün mövcud əzanın ümumiyyəti-sədəsi [səs birliyi] şərtidir” əlavə edilməlidir.

14. Maddə Y. Məmnun [yasaq] deyil “Rusiyada” sözünü “Azərbaycanda” sözü ilə dəyişməli.

14. Maddə İ. “İmperiya” sözünü “Azərbaycan Cümhuriyyəti” sözü ilə dəyişməli.

14. Maddə M. “Pay, səhm, mənfəətli kağızlar” sözlərindən sonra “Azərbaycan Cümhuriyyəti” əlavə etməli.

34. Maddə böylə yazmalı: “Bank idarəsi Bakıda olub üz nəfərdən az olmamaq şərti ilə təşkil edilir. Bunlar Şura tərəfindən təqdim edilən zəvət cümləsindən intixab edilməlidir [seçilməlidir]. İdarə əzasının hesabı beş nəfərdəkd artırıla bilər. Faqət səhmdarlar iclasının ümumi qətnaməsi olmalıdır.”

* Əyan [Dini etiqad] naziri həzrətlərinin Məşixət [Şeyxülislam] idarəsi] xidmətçilərinin sığıması və məaşları haqqındakı maruzası nəticəsində qət edilmişdir: Maruzə ilə məən [birlikdə] pişnihad [təqdim] edilən Məşixət xidmətçiləri siyahısı və məaşları təsdiq edilsin. Layihədə göstərilən miqdarda Məşixət üçün 1 yanvar 1919 sənədə istiqraz buraxılsın.

Qanun layihəsi

Hökumətə və Parlmana qanun layihələri idxal etmək qanunu:

1) Parlamən iclaslarında baxılmağa təyin edilmiş heç bir qanun layihəsi Şurayi-Vükəlaya [Nazirlər Kabinetinə] pişnihad ediləndən Parlmana idxal ediləmməz.

2) Binaəməleyh [ona görə] bir nazir tərəfindən tərtib verilən qanun layihəsi Raisi-vükəla [Baş nazir] vasitəsi ilə Şurayi-Vükəlaya pişnihad ediləməlidir. Bununla bərabər, izahat vərəqəsi pişnihad ediləməlidir. İzahat vərəqəsi qanun layihəsinin tövdi etdirən [meydana gətirən] əsasları həvi olmalıdır [əhata etməlidir].

3) Qanun layihəsinin aldiqdan sonra Raisi-vükəla lazımı müəsəsilərə müraciətən, bu xüsüsə məlumat yığmaq haqqına malikdir.

4) Raisi-vükəla, ona pişnihad edilən qanun layihəsinin Şurayi-vükəla iclasına təqdim edir. Müzakirə vaxtı, pişnihad etmiş nazir və yaxud müavin-nazir isbatı-vücd [iştirak] etməlidir.

5) Şurayi-vükəla qanun layihəsinədə dəyişməsi lazim görülen maddələr və yaxud hissələr barəsində məlumatı Raisi-vükəlaya təqdim edir. Raisi-vükəla lazımı yerlərində dəyişməsi haqqında nazirə məlumat verir ki, dəyişildikdən sonra yenidən müzakirə üçün idxal edilsin.

6) Hərğah məzkur [deyilən] qanun layihəsinədə xırdə dəyişmələr lazim görülcək olarsə, o vaxt Şurayi-vükəla həman dəyişiləcək hissələrə dəyişir, faqət onlar barəsində iclas məzbətələrinə [protokollarına] doğru olaraq səbt [qeyd] edilir.

7) Hərğah pişnihad edilmiş qanun layihəsinin Şurayi-vükəla Parlmana pişni-had ediləməyə layiq bilsə, o vaxt həman qanun layihəsi türk və rus lisanlarında iki nüsxə olmaq üzrə nazirə qaytarılır, bununla bərabər şuranın qətnaməsi də əlavə edilir.

8) Qanun layihəsi verən nazir yədinə maddə mövcubincə iki lisanə yazılmış qanun layihəsinin təcili surətdə Parlmana idxal və şəxsən, yaxud müavinini vasitəsi ilə öz qanun layihəsinin müdafiə etməlidir.

9) Parlamən, qanun layihəsinin təsdiq etdikdən sonra rəsmi “Azərbaycan” qəzetəsinin qismi-rəsmisində [rəsmi hissəsində] elam [elan] ediləcəkdir. Elam işbu sərlovhə ilə olunacaqdir: “Azərbaycan Hökumətinin qanun və qəradadları.”

10) İşbu məsələlərə aid bütün məsələlər əksəriyyəti-sədə [səs çoxluğu] ilə qət edilir. Hərğah səslər iki bərabər yərə təqsim edilərsə [bölünərsə], sədrin səsi olan tərəf qalib gələcəkdir.

11) Bu məsələyə aid bütün işlər və habelə həmin layihənin rus-cadan türkcayə tərcüməsi, Hökumət Dəftərxanası İdarəsində Raisi-vükələnin təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] qövlədn feila [sözədn iş] gətiriləcəkdir.

TELEQRAF
XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklərlə müharibə

London - Bolşeviklər Reveli [Tallin] təhdid etdiklərindən dolayı ingilis bəhriyyəsi [donanması] oraya qayıtmışdır. Eston hökuməti İsveç hökumətinə müraciətə desant çıxarmasını xəhis etmişdir. İsveç hökuməti hərçənd qeyri-müəyyən cavab vermişə də, faqət bu təvəqqəni qəbul etməyə maildir. Estonlar bu əqidədədirlər ki, Finlanda köməyə gələcəkdir. Faqət Finlanda, bolşeviklər təhdidi altında olduğundan, Finlandanın kömək edəcəyi şübhəlidir.

Moskva - Türklər tərəfindən mütarikə [təşəkk] imzalandığından 11 həftə sonra Mədinəni saxlayan türk əsakiri [əsgərləri] Şeyx Səidi-ərəbi qoşunlarına və Müttəfiqlərə təslim olmuşlardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

London - Puankare “Deyli xroniki” qəzetəsi müxbiri ilə müsahibə edərək demiş ki, Vilsonun 14 maddəli sülh şəraitinin [şərtlərinin] Şurada müvəffəqiyyətlə keçəcəyinə ümidi bərkəmdir. Ancaq onlar, dənizlər məsələsinə aid olan maddə ilə əllərini bağlamaq istəməyəcəklər. Puankare ümid edir ki, Klemanso ilə Lloyd Corc bir-birlərini yaxşı anladıklarından bütün maddələr barəsində aralarında etilaf [uzlaşma] əmələ gələc.

Konfransda mətbuat nümayəndələri

Mətbuat nümayəndələri konfrans cəlasələrinə [iclaslarına] buraxılacaqdır. Faqət lüzumu təqdirində konfrans cəlasələri qapalı olacaq. Yəni, gzlin tutulan cəlasələrə mətbuat nümayəndələri buraxılmayacaqdır.

Almaniya nümayəndələrinin başçısı

Berlin və Münxen qəzetələrinin xəbərlərinə nəzərən, knyaz Lixnovski Sülh Konfransında iştirak edəcək alman həyətümürəxxəsəsi [nümayəndə heyət] başında duracaqdır.

Sülh Konfransının təşkilatı

Sülh Konfransının təşkilatı məsələsi haqqında xəbər verirlər ki, mənfəyi bir olan müharib [savaşan] dövletlər, yəni Amerika, Yaponiya, İtaliya, İngiltərə və Fransa müşavirələrinə həpsində iştirak edəcəklərdir. Ümumi məsələlərdən başqa, xüsusi mənfəyi və bərabər bir halda olan müharib dövletlər, məsələn Belqika, Braziliya və sairleri kəndilərinə aid məsail [məsələlər] müzakirə olunan iclaslarda iştirak edəcəklərdir. Amma bitərəf və yeni təşkil olan dövletlərin arizasına ayrıca baxılacaqdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Karl Lixnext

Karl Lixnext, Almaniya Sosial-Demokrat frqasının məşhur banilərindən Vilhelm Lixnextin oğludur. Muməileyh [adi çəkilən şəxs] 1871-ci sənədə Berlində doğ[ul]muşdur. Mətbuatla iclaslarda Karl ən sol cənəhi tutmuşu. 1900-cü illərin ibtidasında [başlarında] əsgəriyyə (militarizm) əleyhinə ciddi təbliğatda bulunmuşdur. 1907-ci ildə Karl, əsgəriyyə əleyhinə yazmış olduğu bir kitabçasından dolayı il yarım həbsə məhkum edilmişdir.

1908-ci ildə Karl Lixnext Prussiya Landtaqına [Parlamentinə] intixab edilmişdir [seçilmişdir]. O, müxtəlif cəlasələrdə hökumət əleyhinə irad etdiyi [söylədiyi] nitqlərindən ötrü daima cəzalanırdı. 1912-ci sənədə isə Potsdamdan Reyxstaxə intixab edilmişdi. 1914-cü ilin ibtidasında Lixnext kazeyri təhqir etdiyiindən dolayı məhkəməyə verilməmişdi. Almaniya müharibə elan etdiyi heyndə [əsnədə] Lixnext Parlamənini Sosial-demokrat fraksiyasında çalırdı ki, Sosial-demokrat fraksiyası müharibə əleyhinə bulunsun. Fırqələrin əksəri bu mətləbə razı deyildilər. Lakin Lixnext yeganə olaraq hərbi istiqraz əleyhində bulunmuşdur. Bu isə bütün fırqələrin narazılığına səbəb olmuşdur. Lixnext inadında Rusiya bolşeviklərinin başçısı olan Leninə çox bənzəyirdi.

Roza Lüksemburq

Lixnextlə bərabər faciənə [faciəyi] bir surətdə qət edilən Roza Lüksemburq xanım lehistandır [polyakdır]. Muməileyhə [adi çəkilən qadın] Berlin Darülfünununda [Universitetində] hakimlik elmini ikmalə yetirmişdir [başu vermişdir]. Lüksemburq daima Almaniya və Rusiyanın sosial-demokrat qəzetələrində iştirak edirmiş. Özünün bir neçə məşhur əsərləri də vardır. 1905-ci ildə Rusiya inqilabının birinci dövründə Roza Rusiyaya dəxi gəlib, bir qədər Rusiyada qaldıqdan sonra Almaniya qayıtmışdır. Saldatın əsgəriyyə getməməyə dəvət etdiyi üçün Roza bir il həbsə məhkum edilmişdi. Müharibə başlandıqdan sonra Lüksemburq, ingilis mətbuatında alman sosial-demokratları ilə şüarlarına xilaf getmələri ilə məzamət edirdi. Nəhayət, Almaniya inqilab başlanması ilə Lixnext kimi Roza Lüksemburq da inqilab qurbanı olmuşlardı.

Lenin həbs edilmişdir

Kuşkada mövcud telsiz teleqraf mövqiyi [stansiyası] bugünlərdə Moskvadan çəkilən bir telsiz teleqraf xəbərini tutmuşdur. Bu tərəfdən anlaşırlar ki, Şura Hökuməti hal-hazırda hər bir teleqran mühasirə edilmişdir və bu ağır əhvaldan dolayı Şura Hökuməti başçıları arasında böyük itxilaf vardır.

Camaat Komissarları Şurasının [Xalq Komissarları Sovetinin] son iclaslarından birisində Lenin təklif etmişdir ki, özü və komissarlar əhvalin ümidsiz olduğundan dolayı iş başından çəkilib hökuməti başçılarına güzəşt etsinlər. Leninin bu təklifinə Trotski çox ağır cavab verib, Lenin dəmənmişdir ki, onun etiləfi [uzlaşmaç] siyasəti Şura Hökumətinin məhv edir. Hərğah Lenin bu siyasəti vücuda gətirərsə, Trotski öz ali ilə Leninə iki güllə vuracaqdir. Leni ilə Trotski arasında olan bu mübahisə barəsindəki teleqram yanvarın 10-da tutulmuşdur. Yanvarın 13-də Moskvadan bildirilir ki, Trotskinin əmri üzərinə Lenin fəvqəlzik [yuxarıda deyilən] siyasətəndə dolayı həbs edilmişdir. Kopənhaqdan Məşhadə göndərilmiş olan digər bir teleqram da bu xəbəri təyid [təsdiq] edir.

ERMƏNİ FİTNƏLƏRİ

Qarabağ Erməni Milli Şurasının Bakı Erməni Milli Şurasına müraciəti

Artıq təəssüf olsun ki, Qarabağda olan ermənilərin nümayəndələri bugünədək Bakıya gəlib də öz dardlarını söyləməyə və öz ağır hallarını bildirməyə imkan bulmamışlardır. Buna səbəb Yevlax-Şuşa yolunun, xüsüsən damiryolların bizim üçün xətərl [təhlükəli] olmasıdır. Digər tərəfdən, teleqraf Azərbaycan Hökuməti əlində olduğundan, özümüzün böhranlı halımız barəsində məlumat verməkdən məhrum olmuşuz. Şuşadakı ingilis həyət i indi bileyn [öz gözü ilə görüb] inanmışdır ki, əvvəlliklərdən artıq biz fəna şəraitə altında yaşayırıq. Hər bir dəfə biz Qarabağ ermənilərinin ağır halları barəsində ingilis komandanlığına arzihal etdikdə, onlar teleqrafına bu halları Bakıya bildirib, Şuşaya ingilis qoşunlarının göndərilməsinin lazim olduğunu bildirmişlərdir.

Bizim bu haqlı olan tələbimizə bu vaxta qədər heç bir əhəmiyyət və etina verilməmişdir. Şuşada olan ingilis komandanlığı dafəatla [dəfələrlə] biza “tatar” dəstələri qarşısına çıxmaq üçün gücsüz olduğunu bildirmişdir və onun kömək barəsində Bakıdan, ingilis komandanlığından etdiyi tələbi daimə nəticəsiz qalmışdır.

Azərbaycan qoşunları və türk əsgərlərinin bir ermənilərə etdikləri zülm barəsində daklə [mərəzə] edən bir erməni nümayəndələri, ingilis həyatinə etdiyimiz daklədn hər bir maddəsi

barəsində sübutlu materiallar verməmiş. İngilis həyatinə müraciətimizlə bizim halımız yaxşılaşmaq deyil, dxi də fənaşadla və mümkündür ki, az bir zamanda halımız daxi də faciənə olsun. Türklərin hökranlığı zamanı biz öz vətənimizi, namusumuzu və millətimizi müdafiə edirdik. İngilis həyatinin vürudundan [gəlməsindən] sonra onlara böyük ümid bağlayıb adi yaşayışa başladırıq və ümid edirdik ki, ingilislərdən başqa digər qətl-qıtala [qırğına] bir intaha [nahəyəti] verənilər. Amma indi anlayırıq ki, biz öz sadəlliyimizin qurbanı olmuşuq. Bizim böylə halımız qarşı general Tomsonun sükutu nədən nəşət edir [irəli gəlir]? Bura isə inkar edilməyən bir həqiqətdir ki, hər gün Qarabağ ermənilərinə düşmənlər təcavüz edir. Bütün yollar üzərimizə bağlıdır. Hər gün bizi hər bir tərəfdən mühasirə edirlər. General Tomson hətta öz əfərlərini [zabitlərinin] teleqramını da biətina qoyur. Bu isə dxi də bizim ağır halımızı və 300 min nəfərdən ibarət olan Qarabağ ermənilərinin ağır vəziyyətini fənaşadlıdır. “Azərbaycan” qəzetəsində hər gün yalan teleqramlar dərc edilərək Qarabağ ermənilərinin məzəlindən [zəlmündən] bəhs edirlər. Bu yalan xəbərləri təkzib etməkdən məhrum olmuşuz. Protestomuz da yerinə çatmayıb. Çünki teleqrafanalar azərbaycanlıların əlindədir. Bizim ələyimizə bağlı olduğundan, ədalətli səsimizi sizə yetirməkdən məhrum olmuşuq. Heç olmasa, siz general Tomsonu inandırırıq ki, Qarabağa qoşun göndərmək fərzdır.

Bunu da məlum edirik. Qarabağda olan ermənilərin nümayəndələri ingilis həyatinə məlum etmişlər ki, gərək Türkiyə qoşunları və gərək “tatar” dəstələri əleyhinə olan mübarizə ancaq öz qüvvəmlə olmuşdur. Kanardan kimsə biza kömək etməmişdir. Bütün il müddətində biz hər növ müsiəbət və cəfalara dözmüşük və çox fədakarlıq etmişik. İndi biz arzu edirik ki, Sülh Konfransında müqəddəratımız həll edilənədək Qarabağın ümuri-idarəsini [idarəçiliyini] ingilislər ələrinə alsınlar və təvəqqə edibiz bu mailda [məzmununda] ingilis komandanlığı qarşısında təşəbbüsdə bulunasınız. Bunu da mümkün olduqca tez ediniz. Əks surətdə qayət müdhiş məsədəmə [toqquşmə] törəyib bələcəkdir.

Cəbrayıl uyezdində məhəlli [yerli] Azərbaycan hökumət məmurları silahları təslim və hökuməti etiraf etmək [tanımaq] üçün biza ultimatum vermişdir. Hərğah siz yubansanız, biz öz dərdimizi sizə və ingilislərə xəbər verməkdən və müavinət istəməkdən qəti surətdə məhrum olacağıq. Çünki teleqraf, poçta və yollar Azərbaycan məmurları əlindədir. Bizlər əmansız bir surətdə tələf olacağıq.

Bunu da lazim bilirik sizə xəbər verək ki, yanvarın 5-indən Azərbaycan qoşunları, Qarabağda qalan türk əsgərləri və türk zabıtları başda olmaq üzrə, Ağdamda olan quldur dəstələri arkanı-hərbi [qararğah] təşkil etmişlərdir. Buraşı bir çox mümmimət-hərbiyyə [hərbi sursat], top və pulemyot gətirilməkdədir. Neçə mindən ibarət bir dəstə Zabux dərəsinə göndərilib həmin çəstoku işğal etmişdir. Digər tərəfdən, Əsgəran yolu zəbt edilib, Xankəndinə isə dəstələr göndərilmişdir. Bunlar hamısı aşkar surətdə göstərir ki, Azərbaycan məmurları tədriclə bizi cəbəhdən və arxadan mühasirəyə salırlar. Bunların hamısı keçəndən sonra gözləməlidir ki, günlərin bir günündə onlar biza ultimatum verib təslim olmağımızı tələb etsinlər.

İngiltərə həyatinin hər bir təklifinə dürist əməl edib, biz başlanmış olan hərəkətin qabağını almaq üçün heç bir tədbir görməyirik. Bununla da biz öz ehtiyacımız üçün təhlükə vücuda gətirik, təbiri-digər [başqa sözlə] bütün Qarabağ ermənilərinə biz özümüzdə qəbir qazırıq. Bu dediklərimiz boş söhbət olmayıb acı bir həqiqətdir ki, sizin diqqətinizi buraşı calb edirik.

Qoy sizə məlum olsun ki, il yarımdır bizim ələqəmiz bütün dünyə ilə kəsilmədir. Camaatımız, xüsüsən kənd əhalisi maddi cəhətdən xeyli ürşət [çətinlik] çəkməkdədir. Kəndlilər öz həyatlarını təmin etməkdən ötrü bütün ev şeylərini, palaz-paltarlarını qədər bazarə çıxarıb satmışlardır. Maddi cəhətdən ürşət çəkməkdə olan əhəlinin təmin edilməsi məsələsi də lazımi məsələlərdən biridir. Özümüzü idarə etməkdən ötrü xüsüsən bütün mənası ilə acılıq çəkən əhalini doyurmaq üçün böyük bir məbləğ lazımdır.

Sədr İxşanyan.
Şura üzvləri:
Şahnazaryan və Astvaturov.
Katib Ter-Mikaelyan.

Yanvarın 12-də yazılmış olan Qarabağ Erməni Milli Şurasının məruzəsinə əlavə olaraq, Şura Şuşa şəhərində olan İngiltərə həyatinə xəbər verir ki, Əsgəran cəbhasində Azərbaycan əsgərləri 16 dərinəməni dağıdıb, taxilları zəbt etməklə erməni əhalisini taxil üyütmək imkanından məhrum etmişlərdir. Azərbaycan əsgərləri Əsgəran dairəsində olan kəndlirin yeməli şeylərini və qaramalını çıxarıb aparmaqdadırlar. Bir neçə birlikdən ibarət Azərbaycan və türk əsgərləri, türk zabıtları başda olmaq üzrə Zabux dərəsinə işğal edib, Cəbrayıl (Qaryagın) uyezdində olan erməni kəndlərinə hücum etməyə başlamışlardır. Məhəlli Azərbaycan Hökuməti məmurları Cəbrayıl uyezdində olan erməni əhalisinə ultimatum verib, silahları təslim etməyi və tabe olmağı tələb etmişlərdir. Az bir miqdarda olan Azərbaycan əsgərləri Xankəndi ilə Əsgəran arasında olan Şuşa yolu boyunca əməliyyatdadırlar. Bu qarar üzrə Qarabağın ermənilərə məskun hissəsi mühasirə halındadır. Heç bir tərəfdən düşmənanə hərəkət etməsi üçün Bakıda olan Müttəfiq qoşunları Baş komandanı general Tomsonun teleqrafı verdiyi əmrə və Şuşa şəhərində olan İngiltərə heyətinin elanına görə erməni əhalisi bu əmrlərə tabe olub, bu tövə başsızlıqların qabağı alınması üçün Müttəfiq komandanlığı tərəfindən təzliklə binəgüzərliq [səranəcm] veriliyacını səbrsiz bir halda gözləməkdədir.

Şura üzvləri:
İxşanyan, Şahnazaryan, Şahnazarov,
Ter-Astvaturov, Ter-Mikaelov.

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 yanvar (Cümə axşamı günü) tarixli 95-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Bələdiyyə Məclisinə hücumlar edir, bələdiyyə vəkilləri başına od yağdırır, şimşək calayırlar. Tələb edirlər ki, bələdiyyə vəkilləri bu saat çıxsınlar, yerlərini kimi isə güzəşt etsinlər.

Na üçün çıxsınlar? Yerlərini kimə güzəşt etsinlər? O qəzetçilər deyirlər: Bunlar çıxsınlar çünki “türk süngüsü” zoru ilə təyin edilbidirlər. Yeni onları türklər çağırımlşlardır. Yerlərini də “demokratik vəkillərə”, yəni 1918-ci il əvaxirində [axırlarında] seçilmiş olan vəkillərə güzəşt qılsınlar. Çünki camaat nümayəndəsi ancaq bunlardır.

İştə, bu iki məsələdən bir qədər bəhs etmək istariz. Ancaq qabaqca bitərəfəna yazdığımı isbat üçün ərz etməliyəm ki, bu satirləri yazan özü də 12-ci siyahı ilə seçilmiş bələdiyyə vəkillərindən olub, bu vaxtadək də Dumada işləməyə bütün arzusuna rağmən müvəffəq olmamışdır. Amma bununla bərabər, məsələyə bitərəfəna baxmağı daha faydalı görürəm. Söz burasındadır ki, bolşevik-daşnak-sentrokaspi-mənşevik hökumətlərimin altı aylıq keyfəmayeşasından [özbaşnalığından] sonra paytaxtımız nəhayət həqiqi sahibinə vəsül olub [qovuşub], Azərbyacan Hökuməti əlinə keçdikdən sonra şəhərdə bu ya o surətlə qanuni xalq nümayəndələrini təcrid [yeniləmək] və səhər ehtiyaclarının ödənməsinə şüru etmək [başla-maq] lazım gəlirdi. Əzəcümlə [o cümlədən], Bələdiyyə Məclisinin faaliyyətinə təzələməli idi. Şüru edildi, bələdiyyə vəkilləri faaliyyətə çağırıldı, fəqət lazım olan miqdarda “demokratiya nümayəndəsi” tapılmadı. Çünki bunlardan bir qismi [müsalmanlar], bolşevik-daş-nak hökmranlığının öldürücü dalğaları tərəfindən İran, Türkünstan və Qafqaziyanın uzaq guşələrinə atılmış və hələ şəhərə qayıtmaq imkanı bulmamışlardır. Bir qismi də Bakı da Azərbyacan əlinə keçəndə ələ bilmişdi ki, Azərbyacan Hökuməti də özləri kimi təham-mülsüzlük [dözümşüzlük] ibraz edəcək, hamını özünə düşünən hesab edəcək öldürəcəkdir. Ona görədir ki, şəhərin süqutu ilə çıxıb qaçmış və guya “təmsil” etdiyi demokratiyanı başına buraxıb, demokratiyanın tapşırımı olduğu vəzifə və hüququ öylə asanlıqla buraxmışdır.

Diğər bir qismi də müsəlman hökuməti olan yerdə qalmağı öz şanına kəsir bilib getmişdi. Ona görədir ki, Bələdiyyə Məclisinin faaliyyəti təcrid edilmək istənildikdə, “demokratiya nümayən-dələri” tapılmamışlardır. Bunlar gələndək də gözləmək, bələdiyyə işlərini onların keyfinə fəda etmək olmazdı. Diğər tərəfdən, əlbəttə, o halda yeni seçki icrası da mümkün deyildi. Bundan dolaydır ki, Bələdiyyə Məclisi təzədən açıldıqda heyatın təkmilinə lüzum görülərək, kooptasiya əsası ilə təkmil edilmişdi. Həman bu koop-tasiya əsası ilə Bələdiyyə Məclisinə daxil olanlardır ki, bu gün bəzi qəzetlər tərəfindən üstlərinə türk “istavlenniki” [əfaltis] adı qoñu-laraq Dumadan çıxmaları tələb olunur. (Məxfi qalmasını ki, bunların həpsi müsəlman deyil.)

Bələdiyyə vəkillərinin müddəti-vəkaləti [vəkillik müddəti] bit-mişdir. Bunu hamı etiraf edir. Bələdiyyə Məclisi əsasən yeni vəkillər seçmək lazımdır. Bunu hamı qəbul edir. Bu məsələlərdə sağ, sol, demokrət və qeyri-demokratlıq ola bilməz.

Sairləri ilə bərabər Bələdiyyə Məclisinə yeni vəkillər seçkisini biz də tələb edirik. İstəyirik ki, Azərbyacanın qüvveyi-təşriyyəsi [qanun-verici hakimiyyəti] olan Parlamənimiz təxir gözləməyən bələdiyyə qanununu verməyə bir an əvvəl təşəbbüs etsin. Tainki ən yaxın zamanda demokrətik əsaslar üzərində bələdiyyə vəkilləri seçkisinə şüru edilsin.

Əsas nöqtəyi-nəzərimiz böylədir. Fəqət bəzi qəzetlərin bu məsələdə tutduğu mövqə, xüsusən “İskra” qəzetəsinin və onun baş mühərriri ilə tovarış Roxlinin vəziyyəti-hərbucuyanəsi [davakar mövqeyi] bizi heyrətdə buraxır. Bələdiyyə Məclisi məsəlində ən şiddətli lisanla “rəcəz” oxuyan Roxlin məsələyə iki tərəfdən yaxlaşır:
1) Bələdiyyə Məclisinin hökuməti-şəxsiyyəsi [şəxsi heyəti];
2) Bələdiyyə Məclisinin hüququ.

Və məsələnin hər ikisində qarıbə bir vəziyyət alır.

Qarıbədir, çünki 1918-ci il Bələdiyyə Məclisini hamı demokrətik adlandırsa da, tovarış Roxlin gərək demokrətik adlandırmasın. Zira həman Roxlin idi ki, mərkəzi seçki komitəsində seçkilər haqqında məruzə verərkən dedi: *“Hərçənd, seçki əlalümmü kafı nəticə ver-mişdir. Fəqət mən deməliyəm ki, intixabat [seçkilər] vaxtı çox sax-takarlıqlar olmuşdur. Həm də müxtəlif firqələr və təşkilat tərəfindən.”* (Saxtakarlıql sənədlərini da təqdim etmişdi.) Bundan əlavə: *“Bir çox qanundan xaric olaraq seçilmiş adamları bizə güclə qəbul etdirir-lər. Ümumiyyətlə, mənim rəyim böylədir ki, demokrətik seçkilər demokrətizmə müğayir [zidd] nəticələr verdi.”* – sözlərini deyəyən həmə tovarış Roxlin özü idi.

Mərkəzi seçki komitəsinin bir üzväü olmaq üzrə məzkur [adı çəkilən] komitanın son iclasında tovarış nəticələri haqqında verdiyi məruzəsində komitanın baş katibi tovarış Roxlinin dediyi bu sözləri, əgər unutmussu, yədinə salmaq istəyirəm. Yəqin unutmamışdır da. Bu sözləri Roxlin nə üçün deyirdi? Çünki seçki zamanı bir çox firqələr tərəfindən çox saxtakarlıqlar edildiyi anlaşılmışdı. Hətta, o vaxt seçkini qeyri-qanuni hesab edəcək Qafqaziya Komissarlığına şikayət vermək istənilirdi. Ancaq işi uzatmammaq və hər necə olsa da seçilmiş bir Duma yaratmaq istənilidiyi üçün seçki qəbul olun-du. Bu bir.

Diğər tərəfdən təhriri-nüfus [əhalinin sayımı] vaxtı müsəlman-ların yarısı bağlarda, yaylaqlarda olaraq siyahıya düxməmiş və qayıt-dıqdan sonra da bütün təşəbbüslərinə rağmən siyahıya daxil edilməmiş. (Hətta, mən özüm kənd ailəmizdə, 6 adamdan ancaq birinin siyahıya düşdüyünü bildirəcək, yerdə qatanlarının da yazıl-masına na qədər çalısdımsa “geccir” dedilər.)

Minlərcə müsəlman səs haqqından məhrum edilmiş olduğu halda, cəbhədən gəlmiş neçə min əsgər qanundan kənar olaraq özbaşlarına qılasnlr seçdilər və mərkəzi komitanın son iclaslarından birisində Şaumyan bir dasta əsgərə iclasə gələrək səldat yaşiklərinin [qutularının] da açılmasını, müntəxəblərin [seçilmişlərin] bələdiyyə vəkilləri zümərəsinə daxil edilmasını tələb eylədi. Hətta, bir balaca hədələmək də oldu. O vaxt komitə əzası səldat gücü ilə tələb olunan bu məsələdə bir qədər tərəddüdü göstərirdək, daha doğrusu açıq-dan-açığa rəy verməyə qorxduqda, yənə həman Roxlin idi ki: *“Yoldaşlar, mərd olun, açıq söyləyin. Böylə haqsızlıq və ədalətsizliyə biz razi ola bilərmiyiz?”* - deyə xalqı məzəmmət edirdi.

İndi nə olmuş ki, o saxtakarlıqlar, o demokrətizmə müğayir [zidd] nəticələr və ədalətsizliklər bu gün unudulmuş, həpsi demokrətizm olmuşdur? Əgər Bələdiyyə Məclisində indi oturanların bəziləri sağ “istavlenniklər” isə “İskra” müdirinə yaxşı məlumdur ki, keçən ilki heyət də sol “istavlenniki” idi. Əgər bugünkü heyət qismən qeyri-qanuni olaraq otурсsa, Roxlinin gərək istədiyi demokrətik heyət tamamilə qeyri-qanuni olaraq otururdu. Birincilər ümmü müəs-sisələrdə qanuni bir tədbir kimi işləənən kooptasiya əsası ilə gəlmişsələr, ikincilər Roxlinin özü şahid olduğu “fəls” və “paddelka” [saxtakarlıql] ilə keçmişləridir.

Bu gün məsələyə demokrətik nöqtəyi-nəzərdən baxsaq, Bakı Bələdiyyə Məclisinin ömründə demokrətik bir heyət görməmiş olduğunu hamı etiraf edər. Duma həmən aski Duma idi. Yalnız bələdiyyə vəkilləri adı “qospoda” əvəzinə “tovariş” kəlməsi qullan-maqda kəndilərini demokrət görürüldü.

Diğər tərəfdən, məsələyə qanun nöqtəyi-nəzarindən baxılsa, mənəcə o qədər saxtakarlıq və səldat gücündən sonra, indiki heyətin qəlməsi səbiq-kindən daha qanuni olsun gərək.

Roxlin Bələdiyyə Məclisinin hüququ məsələsində daha qarıbə bir vəziyyət alır. *“Məhəllələ [yerlərdə] bütün hökumət ümür [işləri] və ixtiyarları bələdiyyə məclisinə verilmalıdır.”* - deyir. Bu mühərririn və ruhləndirdiği qəzetənin istədiyi bu işi ki, bir il əvvəl həmidən ziyadə özü protesto etdiyi saxtəlligini özü təsdiq etdiyi bir neçə adam

Duma adı ilə gəlib hökumət olsun, “peredovaya demokratiya” [qabaqcıl demokratiya] təzədən Azərbyacan üzərinə hökmran kəsilisin və Mart hadisəsi olmasa da martdan sentyabrədək davam edən “demokrətizm” təzələnsin.

İştə Bələdiyyə Məclisi məsələsində “İskra” və kompaniyasının aldığı münqəlib [qılıq dəyişdirmiş] bir vəziyyət və demokrətizm maskası altında mənəsb əxtaranların kam xəyəli.

Biz isə Azərbyacan Hökumət və Parlaməndən yeni bələdiyyə qanunu və Bələdiyyə Məclisindən yeni intixab [seçki] gözləyiriz.

Xəlil İbrahım

ZAMAN NƏYİ İCAB [LABÜD] EDİR?

Bir kərə gözümüzü açıb da dünyaya nəzər edəlim. Nəzərimizə çərşən bir çox bədaye və asarın [gözəlliklərin və əsarlərin] həpsi sarsılmaz bir səbatla, çalışmaqda vəücda gəlib son dərəcə fədakar-lıqla hüsuləpəzir olmuşdur [əmələ gəlmişdir].

İctimai bir iş görülmək istənilidiyi vaxt, yalnız nəqliyyatla [nəğliçliqlə] uğraşılıb və qəvi [güclü] və mətin bir əzmlə çəşilməzsə, o işin hüsulunun qeyri-mümkün olduğunu bəyan etməyə əlbəttə həcat yoxdur.

Biz Qafqaziya türkləri ta əskidən bəri şani-milli, şərəfi-dini və hakimiyyəti zəvqələrini dadməq və düşünmək istəməyərək, xəyal və övhəmatla [mövhəmatla] yaşəmışıız.

Gördüyümüz işlərdə müvcudiyəti-mizi izhar edəcək millətimiz üçün qibtə olunacaq bir ləyaqət istəhsal edəcəyimiz yerdə, daima miskin və məfkurasız yaşayaraq, bunun üçün də səadət və müvcud-iyyəti-milliyiyədən məhrum olub, ictimai bir fayda, gözəl bir nəticə əldə etməmmmişizdir.

Yaşadığımız iyirminci əsrin icabatına [ehtiyaclarına] baxaraq söylənilərsə, bundan sonra mühitin və zamanın icabatını ifa etmək istəməyərək, hissi-millidən məhrumiiyyət və dünyanı anlamamazlıqla iştiğaldə [məşğul olmaqda] davam edərsək, bu halın bizi zərərdən zərərarə socacağı və istiqbalımıza [gələcəcu-imizə] qayət böyük bir carihə [yara] açacağı acı bir həqiqət kimi nəzərə çərpir.

Hal-hazırda mənəfət üçün acizlərin, zəiflərin və qəflət dəryasına dalıb da cəhələt səhrası iğində yaşayənlərin haqqında zülüm və zillət-in yəpidliyi və yapılacağı aşkardır. İçində bulunduğumuz və xitamə yətmək üzrə bulunan Cahən mühərribəsi, yaxıçı şərərlərinin [qığıl-cımlarının] işiği ilə bizə bu həqiqəti aparaq bildirdi.

Bildirdi ki, dünyada müvcudiyətlərini izhar etmək uğrunda cid-diyyəti-fövqələdə ilə [böyük bir ciddiyyətlə] fədakarlıqda bulun-mayanlar, daima özgələrinin, zalımların boyunduruğu altında əzilərk məhkumi-zəval [yox olmağa məhkum] olacaqlardır. Bildirdi ki, icabat və təəqazi-dövrən ilə [dövrün ehtiyac və tələbləri ilə] hərəkət edəcək istiqbal üçün həllaşmayan millətlər, müqəddərat-i-milliyiyələrini həl etmək şərəfindən məhrum olaraq müvcud-iyyətlərini ifna [yox] edəcəkləridr.

Əcəba əskidə bulunan müqəddəratımızı əlimizə almaq və biz də artıq yaşamağa istehqaqımız [haqqımız] var deyəcərk bir hazırlığımız varmıdır ki, böylə heyran-heyran bəxib dururuz? Milli qayə və məfkurəmizi başqalarının əlinə tapşırıb da təvəkkül ilə kənərdən seyr edərsək, məmul etdiyimiz [qazandıığımız] mənəfeyi-ictimaiyyə və milliyiyəmiş, nəticə etibarilə ilə “sifir” olacaqdır.

Hal-hazırda məfkurəmizin hüsulə gəlməsi üçün artıq iyirminci əsrin ögü olmaq icab edir.

Bu gün sevinə-sevinə bayrağını ucaltdıığımız Azərbyacanın milli bayrağının əbədi olaraq cövvi-havada [səmadə] cövlan etməsi üçün hər azəri türkünün fərdi, müvcudiiyyətinə vəz keçəcərk bir surətdə çalışmalıdır. Türklərin məşəhri-şüürəsindən [məşhur sairilərindən] olan Ziya Şəpa həzrətləri nə dəyir:

*Har dardin olar çarəsi, har inləyan ölməz,
Hər möhnətə bir axır olar, hər qəmə payan.*

Əvət, dərdimiz söylənilr, fəqət çarəsinə baxmaq üçün heç bir təşəbbüs yoxdur. Əgər sarsılmaz bir mətanət, fövqələdə bir üxüvvət [qərdəşli] ilə “mənəmliyi” və əğraz və mənəfeyi-şəxsiyyəni [şəxsi qəraz və mənəfələri] tərək edəcək əl-ələ verib milli məfkurəmizin hüsulə gəlməsi üçün çalışmazsaq, istiqbalda vətanimizin ayaqlar altı-na alınaraq şunun-bunun cövlangəhi olacağından qorxurlar. Əgər bu gün də əlimizə düşən fərsəti fövt [puç] edərsək, artıq ilayövümüliqəy [qlıyamat gününə qədər] diriliməyəcəyimiz, gündən aşkardır.

Bu gün hökumətimizin rüknünü [bünövrəsini] təşkil edən heyət və möhtərəm Parlament əzaları [üzvləri] bir gəmiçiyə, bir kapitəna bənzəyirlər. Əgər millət bu kapitənlara icab edən müəvinət və fədakarlıği yapmzsə, əlbəttə onlar da müqəddərat-i-milliyiə gamisi-ni böylə dərin, dalğalı, tufanlı girdabdən səhili-nicata [xilas səhiline] çıxaraməmzəlar.

Millətimizin hər bir fərdi əl-ələ verərək müştərək və ümumi bir məfkurənin hüsulə gəlməsi və bu səbəbə səadəti-milliyiyəmizin təmin olunması üçün bir ciddiyyəti-xariqələdə ilə çalışaraq cahəna əlam etməliyiz [bildirməliyik] ki, əvət biz də bəni-başqır [insan oğlu] olduğumuzdan, məhkumiyətim altında qalmağı istəməyiriz. Bunun üçün lazım gələn qüvvəni tədərük etmək ən birinci borcumuzdur.

Sevgilli şairimiz Cavid əfəndinin buyurduğu kimi:

*İnanma aciz üçün yox hüquq, inanma, xayır!
Cahənda haq də, həqiqət də, həpsi “qüvvət”dir!*

Ağakışızada Əbdürrəhim

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Çay oğurlanmaq barəsində təza əh-valət

Neçə ki məlumdur, bir neçə həftə bundan qabaq Bələdiyyə İdarəsi Ərzaq şöbəsi Ərzaq Nəzarətinin ixtiyarına keçmədən bir neçə gün irəli şöbənin çay skladının müdiri polisəyə xəbər vermiş idi ki, gecə oğurlar gəlib skladı yararaq altı yüz min manatlıq çay oğurlamışlar. Bu iş polis tərəfindən təftiş olunub, nəticədə təhərrri [əxtarış] polisi tərəfindən həman skladın bir neçə nəfər qulluqçuları həbsə alınıb və evləri axtarıldıqda birisinin evindən beş put həman oğurlanmış çaydan tapılmışdır.

Bir az sonra bəzi dairələrdə böylə danışıq qalıxdı ki, guya təhərrri polisəsi əfradı [nəfərləri] həmin oğurlanmış çayın 40 putunu Nikoləyevski küçədə bir tacirin mağazasında tutub, sonra Ərzaq Nəzarətinə xəbər vermədən buraxmışlar. Bu iş barəsində təftişəyə yəpidliqdən sonra məlum olmuş ki, həqiqətən də 40 puta kimi çay tutulub. Çay sahibi məlumat vermiş ki, bu çay Batumdan gələn çaydır və təhərrri polisi həman tacirin sözünə inanıb, çayı zəbt etməmişdir.

Hal-hazırda təhərrri polisəsinin nəçəlnikliyinə təyin edilmiş Fətəlibəyov cənabları bu çay fəqrəsinə [fikrəsinə] fikir verib yaqın etmiş ki, bu işdə polis qulluqçuları xəyanət etmişlər. Buna görə də şəxsən bu iş barəsində olan bütün kağızları alıb yenidən təftişət başlamışdır.

Nəçəlnik cənablarının sözüündən anlaşılır ki, həman tacirədə tutul-muş 40 put çay da həmin oğurlanmış çaydan imiş. Lakin necə olub-sa polis agentləri səhlənkərligi etmişləridr.

* Bir çox varislər Bələdiyyə İdarəsinə mürəciətan [mürəciət edəcək] qulluqdan əzl edilmiş [qovulmuş] adamları üçün məaş istəmişləridir. Bələdiyyə İdarəsi qət etmişdir ki, böylə məaş fəqət qanuni varislər və yaxud varisliyi məhkəmə vasitəsi ilə isbat edilmiş əşxasə [şəxslərə] verilsin.

* Bir çoxları Bələdiyyə İdarəsinə mürəciətan şəhər kənarındakı lazımsız quyuların doldurulmasını rica etmişləridir. Zira bunlar əhəli üçün xətrəlidirrlər [təhlükəlidir].

Müsəlman mətbəə əmələlərinin yığıncağı

Bu gün yanvar ayının 23-ü, axşam saat 4 tamamda “Azərbyacan” qəzetəsi idarəsində müsəlman mətbəə əmələlərinin [işçilərinin] ikinci ümumi iclası olacaqdır. Müzakirə ediləcə məsələlər:

- Birinci iclasda müntəxab [seçilmiş] komisiyonun məruzəsi.
- Fəhlə konfransına nümayəndə intixab etmək [seçmək] və Soyuzə [İttifaq] nümayəndə göndərmək məsələləri.
- Məclisdə qalxacaq carı məsələlər.

Ümmü müsəlman mətbəə əmələlərinin vaxtında iclasda hazır olmaları mətlubdur [tələb olunur].

Heyət-i-mütəşəbbisə

[Təşəbbüs heyəti]

Pulsuz müalicə

4-cü uçaştok ev komitəsi bununla özüne təbə ev komitalərinə elan edir ki, yanvar ayının 21-dən komitənin idarə-sində əhdlişə məccanı [pulsuz] olaraq baxmaqdan ötrü bir təbib və bir fəhləyər səhər saat 9-dan axşam saat 9-dək növbətdə dururlar. Uçaştok komitəsi, ev komitalərinə təklif edir ki, hər kəsin rayonunda şübhəli nəxoş olsa, idarəyə məlumat etsinlər və axşamı saat 4-dən 6-ya qədər 50-50 nömrəli telefonla təbbi evlərinə dəvət eda bilərilər.

Mərkəzi Komitanın iclası

Yanvarın 24-da, cüma günü saat 11-də Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin [talabələlərinin] Mərkəzi Komitəsinin iclası Əli Yusifin evində (Pərsidski caddə 121) vüqu bulacaqdır.

* Yanvarın 23-də pəncəşnəbə [cüma axşamı] günü saat 5-də Birinci Realn məktəbainin Bakı Birinci küçür [qoğlanlar] gimnaziyasının müsəlman mütəəllimlərinin iclası vüqu bulacaqdır. Hər arxa-daşların gəlməsi rica olunur.

FƏHLƏ KONFRANSI

22 yanvar 1919 sənə.

372 nəfər qəti səsə malik əza [üzv] iştirak edir.

Ruznaməyi-müzakirət [müzakirə gündəliyi]:

- Müştərək müqavilənamə.
- Bələdiyyə Məclisi məsələsi.
- Fəhlə nümayəndələri şurası.
- Həbs edilən fəhlələr barəsində.

Ruznaməyi-müzakirət dəyişərək, birinci növbəyə məhbüs fəh-lələr məsələsi keçirilərk əşəğidlik qərarına qəbul olunur:

Fəhlə konfransı həbs edilən yoldaşların tutulmasını protesto və bunların buraxılması barəsində təcili təşəbbüsdətdə bulunmağı təklif edir.

Sonra müştərək müqavilənamə məsələsinə keçərək, uzun-uzadı mübahisədə bir çox nətiqlər fəhlələrin fəna halını təsvir edərk, məsələnin bir an əvvəl həllinə çalısmığı tövsiyə edirlər. Nəhayət dörd təklif varid [daxil] olur. Bunlardan əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə zeylədik [əşəğidəki] təklif qəbul olunur:

Fəhlə konfransının intixab etdiyi [şəqdiyi] komisiyon tərəfindən mədəncilər[ə] təklif edilən məsə (məvacib) rəqəmlərinin nə olu-r olsun qəbulu barəsində ısrar edilsin. Bu xüsüsda fəhlə konfransının gələn iclasınədək (bazar gününədək) mədəncilərlə müzakirətdə davam edilsin. Əgər bazar gününədək müzakirət lazım gələn nəticəni verməssə, bazar günükü konfrans iclasında növbətə ümumi tətil məsələsi qonulsun.

Bədəhu [sonra] Parlamən əzasından Qarayev, Tağıyev fabrikası əmələsindən [işçilərindən] olub da konfransa gələn 30 fəhlənin müsəlman olan 10 nəfərinin xidmətindən çıxarılmasını, bu xüsüsda Məsəi [Əmək] nəzirinə xitabən sorğu verilib cavabında onların geri qəbulu haqqında tədbir görüldüyünü öyrənmmiş və buna baxmayaraq fəhlələr geri qəbul edilməmiş olduqlarını, bundan sonra Raisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinə mürəciət edildikdə Tağıyevin qəbul etmək istəmədiyini bildirdiyini bəyan edir. Bu bəyanət nəticəsində konfrans böylə qərar alır: Müsəlman fəhlələrinin Tağıyev fabrikasından qovul-malarını protesto etmələk bərabər, Fəhlə Konfransı Azərbyacan Hökuməti ilə Tağıyevə təklif edir ki, bunların geri qəbulu haqqında təcili binəğuzərlıq etsinlər [tədbirlər görsünlər]. Bikar [işsiz] qaldıqları günlərin məaş verilsin. Əks surətdə bazar günü konfrans bu bərədə şiddətli tədbirlər görəcəkdir.

AZƏRBAYCANDA

Qalabazar

(Lənkəran uyezdi)

Ərkivan mahalının komissarı Nəparidzə gürcü olduğuna binaən [görə] xaxollar və maləkanlar onu müsəlman tərəfdarı hesab edib, mütthəhim etmişləridr. Dekabr ayının 20-sində gəcə zamanı 10 nəfər səldat, zabit ilə Qalabazarına gəlib, komissarı orada görməyib Ərkivan kəndinə gedirlər. Komissar Nəparidzə, ərkivanlı Qulaməli Qədir oğlunun evinə imiş. Orada Qulaməlinin oğlunun tu ziyafət-inə dəvət olunmuş imiş. Komissar olduğu iş səldatlar gəlib əhatə edib tüfəng atmağa başlamışlar. Gecənin qarənliq zamanında tüfəng səsinə eşidən camaat, ərvadı-saq və kişilər vahiməyə düşüb, hamları kənddən qaçıb səhralarda və xəndəklərdə gecəni səhər etmişlər. Komissar Nəparidzə bir tövrlə onlardan xilas olub Lənkəranə qaçmış.

Lənkəran mahalında səldatlar tərəfindən zülüm və sitəm davam edilməkdədir.

Teymur bəy Bayramalibaylı

GÜRCÜSTANDA

Batumda

Tiflisdə nəşr olunan gürcü qəzetələri Batum əhvalını böylə yazırlar:

Batum şəhərini və Batum oblastını 9 nəfərdən ibarət bir şura idarə etməkdədir. Həmin şura sədri, Batum əhalisinə məlum, dəva [məhkəmə] vəkili Maslovdur. Məsələkə bu şəxs sağ kadetlərdən olub, general Denikinin irticəparəstənə fikirinə şərikdir. Vəxtilə məzkur [adı çəkilən] Maslov, saxtakarlığına görə dəva vəkilləri cərgəsindən kənar edilmişdi.

Bu surada rusların iki nümayəndəsi vardır. Ümumiyyətlə, şura heyəti irticəparəstlərdən ibarətdir.

Batumda olan rus xalqı şurası ciddi faaliyyətdə bulunub, Gürcüstani dübəra geri almaqdan ötrü Batum şəhərini özlərinə bir üssülhərəkə [baza] qərar vermək niyyətindədirlər. Bu məqsədlə də məzkur [adı çəkilən] şura, hamı müəssisələrdə öz nüfuzunu möhkəmləşdirməyə və Gürcüstannın hökumət müəssisələri milliləşdikdən sonra Gürcüstəndan çıxıb gəlmiş olan rus qulluçu-larını Batum müəssisələrində yerləşdirməyə çəlişir. Hərçənd, şura əvvəlki qulluqçuları öz qulluqlarına qəbul etmək üçün müəyyən bir qətnamə çıxarmışdır, lakin yənə də rus qulluqçularına tərcih ver-ilməkdədir.

Gürcü müsəlmanlarının maarif komitəsi tədriclə Batum oblastın-da müsəlman əhalisinin həsən-təvaccöhünü qazanmaqdadır. Kobuletdə və Acarstanın başqa yerlərində məzkur komitanın təşə-büsəti ilə mitinqlər olmuşdur. Batum şəhərində də Bələdiyyə İdarəsi binasında izdihamlı mitinq qurulmuşdur. Hamı mitinqlərdə Batum şurasının faaliyyəti əleyhinə protesto qətnamələri çıxarılıb, maarif komitəsinə həsən-rəğbət izhar edilmişdir. Həmin keçərdən Batumda gürcü və türk dillərində “Musulmanskaya Qruziya” [Müsəlman Gürcüstani] adında bir qəzetə nəşr edilir. Batumda olan gürcülər məhəlli [yerli] Gürcü Milli Şurası atəfrinə cəm olmaqdadır-lar. İngilislər daxili işlərə qarışmayırlar. Bu yaxınlarda ingilislər Məhəmməd bəy Abaşidzeye mürəciətə, oblast idarəsinə öhdəsinə almağı təklif etmişləridr. Fəqət əvvəlcədən bütün oblastı onlarla bərabər gəzməyi lazım görmüşləridr.

Bələdiyyə İdarəsi ixtiyarında olan şəhər millisiyası 9 nəfərdən ibarət şura əlinə keçmişdir. Təzə millisiya öz vəzifəsinə layiçinə ifa edə bilmədiyinə görə, ingilislər küçələrdə öz patrullarını qoymağa məcbur olmuşlardır.

Demokrətik dairələrinin səyinə görə keçmiş qlasnların hüququ özlərinə qaytarılmışdır. Onlar Bələdiyyə İdarəsi işlərində iştirak etməyə başlamışlardır. Təzə seçki işləri hazırlanıb yanvarın 20-də şəhər əhalisinin siyahısı yazılmışğa başlamışdır.

* Yanvarın 11-ində Batum klubunda məhəlli [yerli] gürcü Milli Şurası və gürcü müsəlmanlarını əzad edici komisiya tərəfindən Parisə getməkdə olan gürcü heyəti-mürəxxəsəsinə [nümayəndə heyətinə] İngiltərə nümayəndələri qarəfinə bir ziyafət çəkilmişdir. Həmin ziyafətdə Çexidzə, Nikoladzə, “Musulmanskaya Qruziya” qəzetəsi müdiri Tavuş bəy Xinəşvili, polkovnik Levesni və Qretten-Belev nitq söyləmişləridr.

İANƏ

Xəstə türk əsgərləri nəfinə [xeyrinə] idarəmizə, zeyləd mündəric əşxəsdən [şəğidə adları yazılan şəxslərdədən] ianə vəsül olmuşdur [çatmışdır]:

Hacı Əlisultan Sultanzadədən (zürüfçü) 2